

v praksi, ki se po njegovem pretežno ukvarja s fizičnimi strukturami grajenega okolja in se nagiba k statičnosti. Tehnološke spremembe pa prehitevajo ne le zavest prebivalcev nasploh, ampak tudi strokovnjakov. Slednji torej ne usmerjajo, ampak bolj ali manj sledijo in zaostajajo za spremembami. Številne polprazne stanovanjske hiše po Sloveniji opozarjajo na napačna pričakovanja in predvidevanja ljudi, ki ne upoštevajo predvidljivih procesov.

V knjigi je še posebej velika pozornost namenjena strukturi prebivalcev z vidika bivalnega okolja, kjer se avtor ukvarja na primer z zapostavljenostjo otrok, omejenimi možnostmi za osamosvajanje mladih, s posebnostmi bivanja študentov, žensk, ostarelih, bolnikov, samcev, odvisnikov, brezdomcev in številnih drugih. Kakovost te knjige je v časovni razsežnosti bivanja, v spreminjanju razmerja med starim in novim, v prehodu od zapoznelega reagiranja k vnaprejšnjemu delovanju ter v videnju prenavljanja grajenih struktur in oživljanju mest. Avtor se še posebej pogloblja v raziskovanje prostorske mobilnosti ljudi, kjer se sprašuje ali je na vidiku konec stalnega bivališča, kako se spreminja razmerje med stanovalci in obiskovalci, kako so dostopne dobrine v velikih nakupovalnih središčih zunaj mestnih jeder ter kako življenje uhaja iz krajev na pota in v omrežja.

Tej knjigi, ki obravnava bivalno okolje, bosta po avtorjevi navedbi sledili še dve, pri katerih bo šlo za prenos poudarka od bivalnega k integralnemu, od fizičnega k virtualnemu, od pasivnega k ustvarjalnemu in od lokalnega h globalnemu. Že ta knjiga pa prispeva k zbližanju med različnimi temeljnimi strokami, med katerimi bi še posebej lahko izpostavili sociologijo, arhitekturo in geografijo.

Aleš Smrekar

Marko Snoj:

Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen

Ljubljana 2009: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Modrijan založba d. o. o.

in Založba ZRC, 603 strani, 1 zemljevid, ISBN 978-961-241-360-6 (Modrijan)

Skoraj vsak geograf se slejkoprej znajde v položaju, ko ga zanima izvor določenega zemljepisnega imena. Včasih se povpraša po izvoru imen znanih pglavitnih svetovnih pojavov oziroma topografskih objektov, spet drugič bi rad kaj več zvedel o imenih, ki jih srečuje v neposredni okolici. Vsem tovrstnim radovednežem je namenjen predstavljeni slovar, saj v njem najdemo tako nabor razlag nastanka številnih krajevnih in tudi nekaterih drugih zemljepisnih imen (gora, rek, pokrajin) s slovenskega narodnega prostora, ki jih dopolnjujejo razlage poimenovanj pglavitnih geografskih pojavov v svetovnem merilu. Zajetna knjiga je pomemben prispevek k poznavanju slovenskih zemljepisnih imen in ob pozornejšem prebiranju tudi nepogrešljiv pripomoček k njihovi ustrezni rabi.

Je že tako, da so (pre-)mnogi prepričani, da problematiko zemljepisnih imen dovolj dobro obvladajo, zato se rabe zemljepisnih imen lotevajo po izkustvu, inerciji, prevečkrat tudi zgolj po občutku. Rezultat je seveda neenotna raba zemljepisnih imen, ki se ne kaže le v vsakdanjem ustnem izražanju, ampak tudi v raznolikih navajanjih mnogih zemljepisnih imen tako v atlasih kot v učbenikih, strokovnih publikacijah in nenazadnje tudi v sredstvih javnega obveščanja. Dejansko gre za zelo kompleksno tematiko na stičišču jezikoslovja, zemljepisa, zgodovine in geodezije oziroma kartografije, ki zahteva vsestransko znanje in poglobljeno obravnavo, kjer ima pomembno mesto etimološki vidik. Etimologija je namreč veda, ki raziskuje zgodovino besed, njihov izvor in prvotni pomen, na drugi strani pa izraz pomeni razlago izvora kake besede, ki se nanaša na to vedo (Veliki slovar tujk 2002).

Avtor je izkušen etimolog, ki je doktoriral iz indoevropskega primerjalnega jezikoslovja in med drugim zakladnico slovenskega slovaropisja obogatil s Slovenskim etimološkim slovarjem (1997, 2003). Že prej je sodeloval pri nastajanju Bezlajevega Etimološkega slovarja slovenskega jezika I–V (1977, 1982, 1995, 2002, 2007).

Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen je knjiga, ki skuša odgovoriti na vprašanja, od kod izvirajo slovenska krajevna, pokrajinska, gorska in vodna imena, kakšni sta njihova zgodovina in predzgodovina ter kaj so prvotno pomenila. Ker je njena vsebina zelo celovita, pregledna in zgoščeno predstavljena na hrbitišču knjige, je najbolje, če kar povzamemo tamkajšnji zapis:

»... V uvodnem delu (35 str.) sta prikazana namen in zgradba slovarja, orisana so merila za izbor geselskih iztočnic, slovenska zemljepisna imena so razvrščena v skupine, ki so pomembne za etimologijo, nakazane so tudi osnovne metode etimološkega raziskovanja naših zemljepisnih imen. Ta del vsebuje še slovarček nekaterih strokovnih imenoslovnih in etimoloških izrazov, seznam okrajšano navedene literature in seznam uporabljenih krajšav ter simbolov.

V prvem slovarskem delu (452 str.) je v 1650 geselskih sestavkih prikazana jezikovna zgodovina in predzgodovina pomembnejših zemljepisnih imen na področju Republike Slovenije in našega zamejstva. Namen geselskih sestavkov je prikazati izvor naših zemljepisnih imen in ugotoviti, kaj so prvotno označevala ali pomenila. V geselskih sestavkih tega dela je etimološko razloženo ali vsaj osvetljeno 4021 naših in 2629 tujih zemljepisnih imen, 1549 naših priimkov in ob tem nekaj tujih.

Drugi slovarski del (45 str.) na praviloma preprostejši način v 208 geselskih sestavkih etimološko razlaga zemljepisna in nekaj drugih imen zunaj slovenskega narodnega prostora, predvsem imena celin, oceanov, evropskih držav in njihovih glavnih mest, ob tem pa tudi imena nekaterih narodov, ljudstev in njihovih skupin.

Kazalo (58 str.) prinaša vsa naša in sodobna tuja zemljepisna in osebna imena, ki so prikazana v obeh slovarskih delih, skupaj 8855 enot...«.

Morda bi kazalo omeniti še zemljevid slovenskega narodnega prostora in narečnih skupin na predlistu, ki okvirno predstavlja obravnavano ozemlje, čeprav je ob skrbnejšem pregledu razvidno, da nekatera zemljepisna imena segajo tudi onkraj v njem zarisanih meja.

Sicer pa je avtor v uvodu zapisal, da slovensko imenoslovje žal še ni tako razvita veja etimološke znanosti, da bi slovar lahko bil zgolj povzetek že objavljenih dognanj, zato marsikateri geselski sestavek prinaša izvirno razlago. Tudi spoznanja, povzeta po že objavljenih delih, so mnogokrat prikazana z dodano ali odvzeto vrednostjo. To pomeni, da so razlage na podlagi prej neznanih ali prezrtih dejstev lahko dvignjene na višjo spoznavno raven, ali pa, da je izvirna argumentacija okrnjena v prid jasnejšemu prikazu. Zaradi tega so praviloma izpušeni tudi vsi objavljeni, po avtorjevi presoji neznanstveno utemeljeni poskusi razlage.

Po avtorju je največja pomanjkljivost slovarja dejstvo, da etimološko obravnava le 4021 slovenskih zemljepisnih imen, kar naj bi bilo približno 17 % vseh. Pri oceni tega deleža ni povsem jasno, katera imena je imel v mislih, saj je znano, da je ob upoštevanju ledinskih imen samo na ozemlju Republike Slovenije okrog 200.000 poimenovanih topografskih objektov in geografskih pojavov.

Pri izboru obravnavanih imen se je avtor naslonil na objektivno merilo, to je na obravnavo ali vsaj osvetlitev imena vseh naselij v Republiki Sloveniji, ki so imela po popisu leta 1991 več kot 500 prebivalcev. Seveda so obravnavana tudi nekatera imena mnogo manjša naselja. Druga merila za izbor so subjektivna ali kako drugače nesistemska. K avtorjevi odločitvi za uvrstitev v knjigo so pripomogli predvsem širši sloves kraja, pokrajine, vode ali gore, obravnava v dosedanjih imenoslovni etimološki literaturi in njegovo osebno poznavanje etimološke razlage določenega imena.

Izbrana imena so obravnavana v abecedno razvrščenih geselskih sestavkih. Ta so zelo sistematično predstavljena, tudi z za geografa pomembnimi podatki, kot so koordinate in v primeru vzpetin nadmorske višine, kar je žal manj dosledno izpeljano. Imena so razčlenjena po zvrsteh. Pri iskanju in pravilnem razumevanju tematike je v veliko pomoč kazalo, kjer so z različnimi tipi pisave abecedno razvrščena vsa v slovarju zapisana zemljepisna in osebna imena ter imena tistih narodov in ljudstev, ki niso neposredno izpeljana iz obravnavanih zemljepisnih. Zemljepisna imena so natisnjena pokončno, preostala ležeče. Imena s slovenskega narodnostnega prostora so natisnjena z večjimi črkami kot tuja imena ter slovenska imena na tujem (eksonimi). Imena, ki so geselske iztočnice, so natisnjena polkrepko.

Naj za boljšo predstavnost vsebine navedem vse geselske iztočnice z začetno črko O iz prvega slovarskega dela, ki obravnava imena iz Republike Slovenije in zamejstva: Občine, Obir, Oblica, Obloke, Obrh, Obrije, Obrov, Obrše, Odranci, Ohonica, Ojstrica, Ojstriška vas, Okoslavci, Okrešelj, Olešče, Olimje, Olševa, Olševke, Opčine, Oplotnica, Orehovica, Orle, Orlica, Ormož, Ortnek, Ortнице, Osek, Osilnica, Oskoršnica, Oslica, Osodjane, Osolnik, Osp, Osredek, Ostrog, Ostrožnik, Oštrc, Otalež, Otavnik, Otiški Vrh, Otočec, Ovsiš, Ozeljan in Ožbalt. Tem se v drugem slovarskem delu, namenjenem razlagi etimologije imen zunaj slovenskega narodnega območja, pridružijo: Obri, Oceanija, Oglej, Ogri, Olimp, Orient in Oslo.

Zadnjenavedeni geselski sestavek Oslo je videti takole (krajšave so razložene na straneh 37–39):

Oslo -a m (kraj. im. na Norveškem), v *Oslo*, prid. *óselski*, preb. im. *Óselčan*, -ka.

Prevzeto iz norv. *Oslo*. V srlat. se mesto imenuje *Ansloga*, v stnord. virih pa sprva *Ásló* in kasneje *Ósló*. Po požaru leta 1624 so ga obnovili in v čast tedanjemu kralju Kristijanu IV. preimenovali v *Christiania*, od l. 1877 pisano *Kristiania*, l. 1924 pa ponovno uvedli staro ime *Oslo*. Prvotno stnord. ime je zloženo iz stnord. *ás* 'gorski hrbet', današnje norv. *ås* (s čimer je mišljen zdajšnji Ekeberg) ali stnord. *ás* 'bog, božanstvo' (< germ. **ansuz*), in stnord. *ló*, 'travnik, ravnica'. Ime je torej prvotno pomenilo 'travniška ravnica pod gorskim hrbtom' ali 'božja travniška ravnica'.

[Http://en.wikipedia.org/wiki/Oslo](http://en.wikipedia.org/wiki/Oslo) (11. junij 2007); Room, DN, 395. Ási so velika družina germ. bogov vojne in oblasti, v katero spadajo med drugimi Tor, Odin in Tir. Simek, LMG, 25 ss. navaja več skandinavskih kraj. im., ki vsebujejo ime tega boga, ne navaja pa kraj. im. Oslo.

To geslo je namenoma v celoti zapisano zato, da je morebitnemu bralcu knjige lažje predstavljivo, s kakšnim bogastvom informacij bo imel opravka. Pri tem je treba še enkrat poudariti, da so zemljepisna imena s slovenskega narodnega prostora obravnavana še bistveno bolj poglobljeno in celovito.

Drago Kladnik

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 49-2

Ljubljana 2009: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 248 strani, ISSN 1581-6613

V prvi številki letošnjega Geografskega vestnika (81-1) smo pri predstavitvi prve letošnje številke Acte geographice Slovenice/Geografskega zbornika (49-1) zapisali, da je reviji v tem letu uspelo, da so v t. i. *Science Citation Index Expanded* vpisali vse njene članke od vključno letnika 43 (2003). Za vse